Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
MACIEJA SZPUNARA
od 22. svibnja 2025.[1]

Spojeni predmeti C-416/24 i C-417/24

On Air Media Professionals SRL
protiv
Agenția pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii (C-416/24)
i
Different Media SRL
protiv
Ministerul Antreprenoriatului și Turismului – Agenția pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii, Atragere de Investiții și Promovarea Exportului Iași (C-417/24)

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputila Curtea de Apel Bacău (Žalbeni sud u Bacăuu, Rumunjska))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Državne potpore – Uredba (EU) br. 651/2014 – Izuzeće određenih kategorija potpora spojivih s unutarnjim tržištem – Pogreška u prijevodu u rumunjskoj jezičnoj verziji – Pravni učinci uredbe kojom se ispravlja ta pogreška – Mogućnost povrata potpore dodijeljene prije ispravka na temelju verzije uredbe koja sadržava navedenu pogrešku”

I. Uvod

1. Kakva je sudbina mjera potpore koje je država članica dodijelila na temelju pogrešne jezične verzije uredbe Europske komisije, ali koja je propisno objavljena u *Službenom listu Europske unije*? Tako glasi pitanje na koje se od Suda u biti traži odgovor u ovom predmetu s obzirom na to da je Rumunjska, na temelju rumunjske jezične verzije Uredbe (EU) br. 651/2014[2] (u daljnjem tekstu: Opća uredba o skupnom izuzeću), dodijelila određene potpore poduzetnicima koji nisu trebali biti njihovi korisnici.

2. Budući da je od njega zatražen odgovor na pitanje je li u takvoj situaciji država članica dužna naložiti povrat takvih potpora, Sud će morati pojasniti doseg različitih načela povezanih s objavom i primjenom prava Unije, s obzirom na jezično uređenje Europske unije.

[1] Izvorni jezik: francuski

[2] Uredba Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. lipnja 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. Ugovora (SL 2014., L 187, str. 1. te ispravci SL 2016., L 115, str. 50., SL 2016., L 292, str. 50. i SL 2023., L 132, str. 89.)

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

1. Uredba o općem skupnom izuzeću

3. U uvodnoj izjavi 14. Uredbe o općem skupnom izuzeću navodi se:

„Potpore dodijeljene poduzetnicima u teškoćama trebalo bi isključiti iz područja primjene ove Uredbe jer bi te potpore trebalo ocjenjivati u okviru Smjernica Zajednice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje poduzeća u teškoćama od 1. listopada 2004. produljenih Komunikacijom Komisije o produljenju primjene Smjernica Zajednice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje poduzeća u teškoćama od 1. listopada 2004. ili naknadnih smjernica koje su naslijedile te Smjernice kako bi se spriječilo izbjegavanje tih Smjernica, osim programa potpora za nadoknadu štete prouzročene određenim prirodnim katastrofama. Radi osiguranja pravne sigurnosti, treba uspostaviti jasne kriterije koji ne zahtijevaju ocjenu svih pojedinosti situacije pojedinog poduzetnika kako bi se utvrdilo smatra li se određeni poduzetnik poduzetnikom u teškoćama za potrebe ove Uredbe."

4. Člankom 1. stavkom 4. točkom (c) te uredbe, naslovljenim „Područje primjene", određuje se:

„Ova Uredba ne primjenjuje se:

[…]

(c) na potpore poduzetnicima u teškoćama, uz iznimku programa potpora za nadoknadu štete prouzročene određenim prirodnim katastrofama."

5. Člankom 2. navedene uredbe, naslovljenim „Definicije", u točki 18. podtočki (a) predviđa se:

„Za potrebe ove Uredbe primjenjuju se sljedeće definicije:

[…]

18. ‚poduzetnik u teškoćama' znači poduzetnik za kojeg vrijedi najmanje jedna od sljedećih okolnosti:

(a) U slučaju društva s ograničenom odgovornošću (osim [malog i srednjeg poduzeća (MSP)] koj[e] postoji *manje od* tri godine ili, za potrebe prihvatljivosti za potpore za rizično financiranje, MSP-a tijekom 7 godina od njegove prve komercijalne prodaje koji je primjeren za ulaganja u rizično financiranje na temelju dubinske analize koju je proveo odabrani financijski posrednik), ako je više od polovice njegova vlasničkog kapitala izgubljeno zbog prenesenih gubitaka […] [3]."

6. Kad je riječ o toj odredbi, izraz „koj[e] postoji *manje od* tri godine" u rumunjskoj jezičnoj verziji preveden je kao „koj[e] postoji *najmanje* tri godine" [4].

[3] Moje isticanje

[4] Moje isticanje

2. Uredba (EU) 2021/452

7. U uvodnim izjavama 1. i 2. Uredbe (EU) 2021/452[5] (u daljnjem tekstu: Uredba o ispravku) navodi se:

„(1) Rumunjska jezična verzija [Uredbe o općem skupnom izuzeću] sadržava pogreške u prvoj rečenici članka 2. stavka 18. točke (a) i u prvoj rečenici članka 2. stavka 18. točke (b), koje mijenjaju značenje odredbi.

(2) Rumunjsku jezičnu verziju [Uredbe o općem skupnom izuzeću] trebalo bi stoga na odgovarajući način ispraviti. To ne utječe na ostale jezične verzije."

8. Člankom 1. te uredbe određuje se:

„[Uredba o općem skupnom izuzeću] mijenja se kako slijedi:

1. U članku 2. točki 18. podtočki (a) prva rečenica zamjenjuje se sljedećim: „U slučaju društva s ograničenom odgovornošću (osim MSP-a koji postoji manje od tri godine ili, za potrebe prihvatljivosti za potpore za rizično financiranje, MSP-a tijekom 7 godina od njegove prve komercijalne prodaje koji je primjeren za ulaganja u rizično financiranje na temelju dubinske analize koju je proveo odabrani financijski posrednik), ako je više od polovice njegova vlasničkog kapitala izgubljeno zbog prenesenih gubitaka."

[…]"

9. Člankom 2. navedene uredbe predviđa se:

„Ova Uredba stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u [Službenom listu]."

3. Odluka C(2020) 5949 final

10. Odlukom C(2020) 5949 *final*[6] Komisija je odobrila program državnih potpora naslovljen „Potpora MSP-ovima i velikim poduzećima radi prevladavanja gospodarske krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19" (u daljnjem tekstu: program potpora o kojem je riječ u glavnom postupku) koji je Rumunjska prijavila 20. kolovoza 2020.

[5] Uredba Komisije od 15. ožujka 2021. o ispravku rumunjske jezične verzije Uredbe (EU) br. 651/2014 o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. Ugovora (SL 2021., L 89, str. 1.)

[6] Odluka od 27. kolovoza 2020. o državnoj potpori SA.58166 (2020/N) – Rumunjska – COVID-19: Potpora MSP-ovima i velikim poduzećima radi prevladavanja gospodarske krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19 (SL 2020., C 302, str. 1.)

11. U uvodnim izjavama 16. i 47. te odluke navodi se:

„16. Nikakva potpora ne može se dodijeliti na temelju mjere za poduzetnike u teškoćama u smislu Uredbe o općem skupnom izuzeću (GBER), Uredbe o skupnom izuzeću u sektoru poljoprivrede (ABER)[7] ili Uredbe o općem skupnom izuzeću u sektoru ribarstva i akvakulture (FIBER)[8] na dan 31. prosinca 2019.

[…]

47. Stoga Komisija smatra da je mjera nužna, prikladna i proporcionalna za otklanjanje ozbiljnih poremećaja u gospodarstvu države članice i da ispunjava sve uvjete Privremenog okvira. Konkretno:

[…]

- Potpora se ne može dodijeliti na temelju mjere za poduzetnike koji su već bili u teškoćama na dan 31. prosinca 2019. (vidjeti uvodnu izjavu 16.). Mjera je stoga u skladu s točkom 22. podtočkom (c) Privremenog okvira.

[…]”

B. Rumunjsko pravo

1. OUG br. 130/2020

12. Člankom 4. stavkom 1. Ordonanțe de urgență a Guvernului nr. 130/2020 privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar din fonduri externe nerambursabile, aferente Programului operațional Competitivitate 2014-2020, în contextul crizei provocate de COVID-19, precum și alte măsuri în domeniul fondurilor europene (Uredba sa zakonskom snagom br. 130/2020 o određenim mjerama za pružanje financijske potpore bespovratnim vanjskim sredstvima iz Operativnog programa za konkurentnost 2014. – 2020. u kontekstu krize uzrokovane bolešću COVID-19 kao i druge mjere financirane sredstvima Unije) od 31. srpnja 2020.[9] (u daljnjem tekstu: OUG br. 130/2020), određuje se:

„Mikrobespovratna sredstva iznose 2000 eura i dodjeljuju se samo jedanput, u obliku fiksnog iznosa, u skladu s člankom 3. stavkom 1. Uredbe (EU) br. 1301/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o Europskom fondu za regionalni razvoj i o posebnim odredbama o cilju ‚Ulaganje za rast i radna mjesta’ te stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1080/2006 (SL 2013., L 347, str. 289. i ispravak SL 2016., L 330, str. 10.), kako je izmijenjena, i člankom 67. stavkom 1. točkom (c) Uredbe (EU) br. 1303/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu, Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i o utvrđivanju općih odredbi o Europskom

7 Uredba Komisije (EU) br. 702/2014 od 25. lipnja 2014. o proglašenju određenih kategorija potpora u sektoru poljoprivrede i šumarstva te u ruralnim područjima spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL 2014., L 193, str. 1.)

8 Uredba Komisije (EU) br. 1388/2014 od 16. prosinca 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora poduzetnicima koji se bave proizvodnjom, preradom i stavljanjem na tržište proizvoda ribarstva i akvakulture spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL 2014., L 369, str. 37.)

9 *Monitorul Oficial al României*, dio I., br. 705 od 6. kolovoza 2020.

fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo te o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006 (SL 2013., L 347, str. 320. i ispravak SL 2016., L 200, str. 140.).”

13. Na temelju članka 6. OUG-a br. 130/2020, mikrobespovratna sredstva predviđena člankom 4. stavkom 1. te uredbe sa zakonskom snagom dodjeljuju se, na temelju ugovora o državnoj potpori, korisnicima koji kumulativno ispunjavaju sljedeće uvjete: (a) obavljali su tekuću/operativnu djelatnost tijekom najmanje jedne kalendarske godine prije podnošenja zahtjeva za financiranje, uz izuzeće ovlaštenih fizičkih osoba i pojedinačnih medicinskih ordinacija za koje je djelatnost mogla započeti najkasnije 1. veljače 2020.; (b) u financijskoj godini koja je prethodila podnošenju zahtjeva za financiranje ostvarili su promet koji u rumunjskim leuima (RON) odgovara iznosu od 5000 eura na dan podnošenja zahtjeva za financiranje, uz izuzeće korisnika državne potpore iz članka 5. stavka 1. točke (a), korisnika koji su osnovani 2019., čiji je promet manji od 5000 eura, za koje se najmanji prag prometa izračunava množenjem broja cijelih mjeseci tijekom kojih su obavljali djelatnost 2019. s iznosom od 415 eura i korisnika državne potpore iz članka 5. stavka 1. točaka (b) i (c); (c) nastavljaju obavljati djelatnost tijekom najmanje šest mjeseci od dodjele potpore u obliku mikrobespovratnih sredstava.

14. Člankom 32. OUG-a br. 130/2020 određuje se, u stavku 1. da su pravila o dodjeli državnih potpora predviđena u okviru programa državnih potpora „Potpora MSP-ovima”, koji se podnosi Komisiji radi ishođenja njezina mišljenja i, u stavku 2., da izmjena i/ili dopuna programa državnih potpora „Potpora MSP-ovima” proizvodi učinak od dana na koji Komisija objavi odluku o odobrenju.

2. Uredba br. 1060/2857/2020

15. Članak 3. Priloga Ordinulu nr. 1060/2857/2020 pentru aprobarea Schemei de ajutor de stat – Sprijin pentru IMM-uri în vederea depășirii crizei economice generate de pandemia de COVID-19 (Uredba br. 1060/2857/2020 o odobrenju programa državnih potpora „Potpora MSP-ovima radi prevladavanja gospodarske krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19”) od 8. rujna 2020. [10] (u daljnjem tekstu: Uredba br. 1060/2857/2020), koji su donijeli Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri (Ministarstvo gospodarstva, energetike i poslovnog sektora) i Ministerul Fondurilor Europene (Ministarstvo za europske fondove) sadržava, među ostalim, sljedeću definiciju:

„[…]

3.6. ‚poduzetnici u teškoćama’ – u skladu s člankom 2. točkom 18. podtočkom (a) [Uredbe o općem skupnom izuzeću], smatra se da je poduzeće u teškoćama u sljedećim okolnostima: i. u slučaju društva s ograničenom odgovornošću (osim MSP-a koji postoji najmanje tri godine), ako je više od polovice njegova vlasničkog kapitala izgubljeno zbog prenesenih gubitaka. To se događa kada se odbijanjem prenesenih gubitaka od pričuva (i svih drugih elemenata koji se općenito smatraju dijelom vlastitog kapitala društva) dobije negativan kumulativni iznos koji premašuje polovicu temeljnog vlasničkog kapitala. Za potrebe ove odredbe ‚društvo s

[10] *Monitorul Oficial al României*, dio I., br. 835 od 11. rujna 2020.

ograničenom odgovornosti' odnosi se posebno na dvije vrste društava navedene u Prilogu I. Direktivi 2013/34/EU Europskog parlamenta i Vijeća[11], a ‚vlasnički kapital' obuhvaća, prema potrebi, sve premije na emitirane dionice […]".

16. U skladu s točkom 6.19. tog priloga, opći kriteriji prihvatljivosti za odobravanje financiranja na temelju mjera ovog programa državnih potpora jesu sljedeći: (a) na dan 31. prosinca 2019. korisnici nisu u teškoćama u smislu članka 2. točke 18. Uredbe o općem skupnom izuzeću; (b) u odnosu na njih nije donesena niti izvršena nikakva odluka o povratu državne potpore; (c) na njih se ne odnosi nikakva nagodba s vjerovnicima niti se u odnosu na njih provodi postupak likvidacije, nesolventnosti ili stečajni postupak.

3. Uredba br. 2989/2020

17. Točkom 8.11. Ordinula nr. 2989/2020 privind aprobarea Procedurii de implementare a măsurii „Microgranturi acordate din fonduri externe nerambursabile" din cadrul schemei de ajutor de stat instituite prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2020 privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar din fonduri externe nerambursabile, aferente Programului operațional Competitivitate 2014 – 2020, în contextul crizei provocate de COVID-19, precum și alte măsuri în domeniul fondurilor europene (Uredba br. 2989/2020 o odobrenju postupka za provedbu mjere „Manje financijske potpore dodijeljene iz bespovratnih vanjskih sredstava" u okviru programa državnih potpora uvedenog OUG-om br. 130/2020) od 30. rujna 2020.[12] u biti se određuje da će državna potpora biti vraćena u cijelosti ako se nakon provjera provedenih nakon potpisivanja ugovora o financiranju utvrdi da korisnik ne pripada u kategoriju prihvatljivih korisnika predviđenih OUG-om br. 130/2020.

III. Glavni postupak, prethodna pitanja i postupak pred Sudom

18. Rumunjska je 20. kolovoza 2020. prijavila Komisiji program potpora o kojem je riječ u glavnom postupku. Odlukom C(2020) 5949 *final* Komisija je odobrila taj program potpora.

19. U skladu s uvodnom izjavom 16. te odluke, nikakva državna potpora ne može se dodijeliti na temelju odobrenog programa poduzetnicima koji su u teškoćama, u smislu članka 2. točke 18. Uredbe o općem skupnom izuzeću, na dan 31. prosinca 2019. Kao što to proizlazi iz uvodne izjave 47. navedene odluke, riječ je o jednom od uvjeta koje je utvrdila Komisija kako bi se program potpora mogao proglasiti nužnim, prikladnim i proporcionalnim te stoga spojivim s unutarnjim tržištem.

20. Nakon dostave Odluke C(2020) 5949 *final* program potpora o kojem je riječ u glavnom postupku proveden je Uredbom br. 1060/2857/2020.

21. U članku 4. stavku 1. te uredbe predviđala se dodjela potpore u najvećem iznosu od 2000 eura po korisniku za određene kategorije MSP-ova.

[11] Direktiva od 26. lipnja 2013. o godišnjim financijskim izvještajima, konsolidiranim financijskim izvještajima i povezanim izvješćima za određene vrste poduzeća, o izmjeni Direktive 2006/43/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i o stavljanju izvan snage direktiva Vijeća 78/660/EEZ i 83/349/EEZ (SL 2013., L 182, str. 19.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 3., str. 253.)

[12] *Monitorul Oficial al României*, dio I., br. 902 od 5. listopada 2020.

22. U skladu s Odukom C(2020) 5949 *final*, jedan od općih kriterija prihvatljivosti koje korisnici koji traže financiranje trebaju ispuniti bio je da, u skladu s točkom 6.19. priloga navedenoj uredbi, nisu u teškoćama na dan 31. prosinca 2019. u smislu članka 2. točke 18. Uredbe o općem skupnom izuzeću. Definicija pojma „poduzetnik u teškoćama" iz tog članka navedena je u točki 3.6. podtočki i. tog Priloga i njome se iz njezina područja primjene isključuju MSP-ovi „koji postoje najmanje tri godine".

23. U okviru programa potpora o kojem je riječ u glavnom postupku, On Air Media Professionals i Different Media, društva s ograničenom odgovornošću osnovana u skladu s rumunjskim pravom, sklopila su 10. prosinca 2020. ugovore o financiranju na temelju kojih su svakome od njih dodijeljena mikrobespovratna sredstva u iznosu od 9679 rumunjskih leua (otprilike 1945 eura) kojima im se trebalo pomoći da prevladaju gospodarsku krizu uzrokovanu pandemijom bolesti COVID-19.

24. Za svaka od tih mikrobespovratnih sredstava zatim je 8. studenoga i 18. listopada 2022. donesena odluka o povratu državne potpore. Rumunjska tijela smatrala su da žalitelji iz glavnog postupka ne ispunjavaju jedan od zakonskih uvjeta kako bi imali pravo na predmetnu potporu jer su na dan 31. prosinca 2019. bili „poduzetnici u teškoćama" u smislu točke 3.6. podtočke i. Priloga Uredbi 1060/2857/2020, s obzirom na to da su kapitalni gubitci koje su na taj datum zabilježila ta društva znatno prekoračili njihov upisani kapital.

25. Žalitelji iz glavnog postupka podnijeli su tužbe protiv tih odluka Tribunalulu Neamț (Viši sud u Neamțu, Rumunjska). Tvrdili su da ispunjavaju sve uvjete predviđene za odobravanje mikrobespovratnih sredstava i, osobito, da nemaju obilježja poduzetnikâ u teškoćama u smislu članka 2. točke 18. Uredbe o općem skupnom izuzeću. Naime, prema njihovu mišljenju, tim se odredbama iz kategorije „poduzetnika u teškoćama" isključuju „MSP-ovi koji postoje najmanje tri godine". Međutim, žalitelji su na dan sklapanja njihova ugovora o financiranju postojali 13, odnosno 18 godina.

26. Tribunalul Neamț (Viši sud u Neamțu) odbio je te tužbe. Taj se sud oslonio na činjenicu da je rumunjska jezična verzija Uredbe o općem skupnom izuzeću ispravljena Uredbom o ispravku, nakon dodjele potpore, kojom se tako određivalo da samo MSP-ovi koji postoje *manje od* tri godine, a ne kao u prvotnoj verziji, MSP-ovi koji postoje *najmanje* tri godine, nisu obuhvaćeni područjem primjene pojma „poduzetnici u teškoćama" i stoga ispunjavaju uvjete za potporu o kojoj je riječ.

27. Taj je sud utvrdio da Uredbom o ispravku nije izmijenjena Uredba o općem skupnom izuzeću, nego je ispravljena njezina verzija na rumunjskom jeziku jer se u izvornoj verziji na engleskom jeziku od njezina donošenja upućivalo na poduzetnike „koji postoje *manje od* tri godine". Stoga je primijenio članak 2. točku 18. Uredbe o općem skupnom izuzeću, ispravljen Uredbom o ispravku, i utvrdio da žalitelji iz glavnog postupka nisu ispunjavali sve kriterije prihvatljivosti na dan na koji su podnijeli zahtjeve.

28. Žalitelji iz glavnog postupka podnijeli su žalbu u kasacijskom postupku Curtei de Apel Bacău (Žalbeni sud u Bacăuu, Rumunjska), odnosno sudu koji je uputio zahtjev.

29. Kao prvo, tvrde da temelj odluka o povratu čini izmjena uvedena Uredbom o ispravku, donesenom u ožujku 2021., odnosno više od tri mjeseca nakon potpisivanja ugovora i više od dva mjeseca nakon korištenja bespovratnih sredstava za kupnju opreme potrebne poduzetnicima. Stoga prigovaraju prvostupanjskom sudu da je retroaktivno primijenio tu odredbu.

30. Kao drugo, žalitelji iz glavnog postupka osporavaju pojam „izvorna verzija uredbe” naveden u obrazloženju prvostupanjske presude. Smatraju da taj pojam nema pravnu osnovu jer je rumunjski jezik jedan od službenih jezika Unije, kao i bilo koji od ostala 23 jezika.

31. Kao treće, ističu da je na datum potpisivanja ugovora o financiranju rumunjska jezična verzija Uredbe o općem skupnom izuzeću bila na snazi više od šest godina bez izmjene i da je tekst te uredbe bio u potpunosti u skladu sa svim ostalim sporednim normativnim aktima u ovom slučaju, osobito Uredbom br. 1060/2857/2020 koja sadržava identičan tekst. U tim okolnostima tvrde da su podnijeli zahtjev za državnu potporu, potpisali ugovor o financiranju i izvršili ga u dobroj vjeri.

32. Sud koji je uputio zahtjev smatra da treba odlučiti o tome dovodi li donošenje uredbe, odnosno Uredbe o ispravku kojom se ispravlja službena verzija uredbe Unije na nekom jeziku do retroaktivne primjene ispravljene verzije od stupanja na snagu izvorne uredbe ili proizvodi učinke tek od stupanja na snagu Uredbe o ispravku.

33. Pita i protivi li se načelima pravne sigurnosti i zaštite legitimnih očekivanja povrat državne potpore dodijeljene uz poštovanje uvjeta koji su bili prvotno navedeni u rumunjskoj jezičnoj verziji, u kontekstu kao što je kontekst ovog predmeta.

34. Naposljetku, napominje da nacionalna sudska praksa nije ujednačena u pogledu tih pitanja.

35. U tim je okolnostima Curtea de Apel Bacău (Žalbeni sud u Bacăuu) odlučila prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Dovodi li donošenje uredbe kojom se ispravlja službena verzija uredbe Unije na rumunjskom jeziku, odnosno [Uredbe o ispravku], do retroaktivne primjene ispravljene verzije od stupanja na snagu prvotne uredbe ili proizvodi učinke isključivo ubuduće, nakon stupanja na snagu [Uredbe o ispravku], u slučaju kad su nacionalna tijela dodijelila državne potpore u skladu s uvjetima utvrđenima u prvotnoj verziji [Uredbe o općem skupnom izuzeću] na rumunjskom jeziku, a nakon stupanja na snagu [Uredbe o ispravku] zatražila su povrat dodijeljene državne potpore?

2. Znači li istovjetnost jezičnih verzija uredbe Unije da se nacionalna tijela države članice mogu protiv korisnika državne potpore dodijeljene u skladu s prvotnom verzijom [Uredbe o općem skupnom izuzeću] na rumunjskom jeziku pozvati na odredbe [Uredbe o ispravku] navedene verzije kako bi zatražila povrat državne potpore u slučaju nepostojanja bilo kakve krivnje korisnika potpore?

3. Treba li pravo Unije, a osobito načela zaštite legitimnih očekivanja i pravne sigurnosti, tumačiti na način da im se protivi povrat državne potpore dodijeljene u skladu s uvjetima koji su prvotno bili predviđeni u rumunjskoj jezičnoj verziji, ali koji nisu postojali i u drugim jezičnim verzijama [Uredbe o općem skupnom izuzeću], pri čemu je nakon dodjele državne potpore i rumunjska jezična verzija ipak ispravljena donošenjem [Uredbe o ispravku]?”

36. Odlukom predsjednika Suda od 22. srpnja 2024., predmeti C-416/24 i C-417/24 spojeni su u svrhu pisanog i usmenog dijela postupka te donošenja presude.

37. Komisija je podnijela pisana očitovanja. Rasprava nije održana.

IV. Analiza

A. Uvodne napomene

38. Prvim prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita dovodi li Uredba o ispravku do retroaktivne primjene ispravljene jezične verzije od datuma stupanja na snagu Uredbe o općem skupnom izuzeću koja se njome ispravlja ili proizvodi učinke samo ubuduće.

39. Drugim prethodnim pitanjem u biti pita omogućuje li načelo istovjetnosti jezičnih verzija državi članici da se protiv korisnika državne potpore dodijeljene na temelju pogrešne jezične verzije Uredbe o općem skupnom izuzeću pozove na verziju Uredbe o općem skupnom izuzeću ispravljenu Uredbom o ispravku kako bi zatražila povrat te potpore.

40. Naposljetku, trećim prethodnim pitanjem u biti traži da se utvrdi mogu li se načela zaštite legitimnih očekivanja i pravne sigurnosti tumačiti na način da omogućuju korisniku državne potpore dodijeljene na temelju pogrešne jezične verzije Uredbe o općem skupnom izuzeću da izbjegne obvezu povrata predmetne potpore.

41. Prema mojem mišljenju, prvo pitanje je načelne prirode i njime se nastoje utvrditi vremenski učinci Uredbe o ispravku kojom se ispravlja pogreška u prijevodu Uredbe o općem skupnom izuzeću. Drugo i treće pitanje u praktičnom se smislu odnose na posljedice takve uredbe o ispravku, kad je riječ o mjerama potpore dodijeljenih na temelju pogrešne verzije koja se njome ispravlja. Drugim riječima, oba se pitanja odnose na doseg takve uredbe o ispravku koji se može u potpunosti odrediti samo ispitivanjem mogućnosti da se država članica čiji je službeni jezik pogrešne verzije Uredbe o općem skupnom izuzeću i pojedinci pozovu na ispravak koji se predviđa tom uredbom o ispravku, i na to od kojeg je trenutka to moguće.

42. U tim mi se okolnostima čini prikladnim najprije ispitati prvo prethodno pitanje, a zatim zajedno analizirati drugo i treće prethodno pitanje.

B. Prvo prethodno pitanje

43. Prvim prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li Uredbu o ispravku tumačiti na način da je se primjenjuje retroaktivno od dana stupanja na snagu Uredbe o općem skupnom izuzeću.

44. Komisija u tom pogledu tvrdi da se člankom 2. Uredbe o ispravku predviđa da ona stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u Službenom listu. Navedena uredba stoga proizvodi učinke samo ubuduće. Međutim, to ipak ne znači da bi se u razdoblju između stupanja na snagu prvotnog akta i stupanja na snagu akta o ispravku trebala primjenjivati različita pravila ovisno o jezičnoj verziji o kojoj je riječ jer bi se time ugrozili ujednačeno tumačenje i primjena prava Unije.

45. Iako se Komisijino stajalište na prvi pogled čini dosta složeno, to je, prema mojem mišljenju, zbog toga što nije lako jednoznačno odgovoriti na pitanje o vremenskim učincima Uredbe o ispravku kojom se nastoji ispraviti pogreška u prijevodu u jezičnoj verziji Uredbe o općem skupnom izuzeću a da se pritom ne provede detaljnija analiza načela kojima se uređuje objava akata sekundarnog prava u Uniji i primjena koja iz toga proizlazi, osobito s obzirom na posebnost

jezičnog uređenja Unije [13].

46. Stoga smatram da je korisno kratko podsjetiti na ta načela [14] i na sudsku praksu koja se odnosi na njih, a zatim ispitati vremenske učinke uredbe, kao što je Uredba o ispravku o kojoj je riječ u glavnom postupku, kojom se ispravlja pogreška u prijevodu u prvotnoj uredbi.

1. Načela koja se odnose na objavu akata prava Unije i njihovu naknadnu primjenu

47. Najprije, obveza objave akata prava Unije proizlazi iz samog teksta UFEU-a. Kao što to naglašava Sud, iz odredbi članka 297. UFEU-a proizlazi da uredba može imati pravne učinke samo ako je objavljena u Službenom listu [15].

48. Taj zahtjev objave logično proizlazi, osim iz samog teksta Ugovorâ, iz načela pravne sigurnosti kojim se zahtijeva da propis Unije omogućuje zainteresiranim osobama da znaju točan opseg obveza koje im taj propis nalaže [16].

49. Nadalje, ako je obveza objave akta zbog razlogâ pravne sigurnosti zajednički zahtjev u svim pravnim sustavima država članica, ona je posebno izražena u pravu Unije zbog jezičnog konteksta u kojem to pravo treba primjenjivati.

50. Stoga se Ugovorima predviđa da su tekstovi sastavljeni na svakom od službenih jezika jednako vjerodostojni, dok se Uredbom br. 1 određuje da se uredbe sastavljaju na službenim jezicima. Usto, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, svim jezičnim verzijama akta Unije načelno treba priznati jednaku vrijednost [17]. Tim se načelom istovjetnosti jezičnih verzija, u vezi s pravnom sigurnosti, stoga pretpostavlja da propisna objava uredbe za državu članicu čiji je jezik službeni jezik Unije treba uključivati objavu tog akta na tom jeziku u Službenom listu [18] i da je, usto, takva propisna objava uvjet za primjenjivost akta o kojem je riječ u odnosu na fizičke i pravne osobe [19].

51. Takvim se načelom omogućuje da se, osim jamčenja pravne sigurnosti, osiguraju ujednačeno tumačenje i primjena prava Unije jer iz toga proizlazi da svaka jezična verzija istog teksta objavljenog u Službenom listu ima isto značenje u svakoj državi članici i da se jednoj jezičnoj verziji odredbe prava Unije ne može dati prednost u odnosu na druge jezične verzije [20]. Prema sudskoj praksi Suda, istovjetnost jezičnih verzija, s obzirom na to da omogućuje ujednačenu primjenu i tumačenje prava Unije, pretpostavlja i da se, u slučaju neslaganja između različitih jezičnih verzija odredbe, ta odredba tumači s obzirom na opću strukturu i cilj propisa kojeg je dio [21].

[13] Podsjećam na to da Unija ima 24 službena jezika i da se njezino jezično uređenje utvrđuje Uredbom br. 1 o određivanju jezika koji se koriste u Europskoj ekonomskoj zajednici (SL 1958., 17, str. 385.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 3., str. 3.).

[14] Za detaljnu analizu tih načela vidjeti Bobek, M., „The Binding Force of Babel: the Enforcement of EC Law Unpublished in the Languages of the New Member States", *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, sv. 9., 2006. – 2007., i Kalėda S. L., *Przejęcie prawa wspólnotowego przez nowe państwo członkowskie: zagadnienia przejściowe i międzyczasowe*, WPiPG, Varšava, 2003.

[15] Presuda od 11. prosinca 2007., Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, t. 33.)

[16] Presuda od 11. prosinca 2007., Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, t. 38.)

[17] Presude od 20. studenoga 2003., Kyocera (C-152/01, EU:C:2003:623, t. 32.) i od 15. lipnja 2023., Saint-Louis Sucre (Priznavanje organizacije proizvođača) (C-183/22, EU:C:2023:486, t. 28.)

[18] Presuda od 11. prosinca 2007., Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, t. 34.)

[19] Presuda od 11. prosinca 2007., Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, t. 37.)

[20] Presude od 28. studenoga 2024., Másdi (C-169/23, EU:C:2024:988, t. 42.) i od 14. prosinca 2023., Rivière i dr./Parlament (C-767/21 P, EU:C:2023:987, t. 47.)

[21] Presude od 13. veljače 2025., Verbraucherzentrale Berlin (Pojam prvotnog obvezujućeg razdoblja) (C-612/23, EU:C:2025:82, t. 31.) i od 28. studenoga 2024., Másdi (C-169/23, EU:C:2024:988, t. 42.)

52. Naposljetku, budući da se, kao što sam to naglasio, objava akta prava Unije uvjetuje time da taj akt proizvodi pravne učinke, ona općenito omogućuje i da se odredi trenutak u kojem ti učinci stupaju na snagu. Naime, člankom 297. UFEU-a predviđa se da akti prava Unije stupaju na snagu na dan koji je u njima određen ili, ako taj dan nije određen, dvadesetog dana od njihove objave.

53. Sud ipak priznaje određeno odstupanje kad je riječ o stupanju na snagu akta prava Unije u vezi s njegovom objavom. Tako presuđuje da, kako bi se osigurala zaštita načelâ pravne sigurnosti i legitimnih očekivanja, materijalnopravne odredbe prava Unije treba tumačiti na način da se ne odnose na situacije nastale prije njihova stupanja na snagu osim ako iz njihova teksta, svrhe ili strukture jasno proizlazi da im treba pripisati takav učinak [22].

54. Drugim riječima, zabrana retroaktivnosti akta prava Unije ostaje načelo, a njegovi su učinci uvjetovani njegovom objavom u Službenom listu. U određenim izvanrednim slučajevima i uvjetima koji su strogo utvrđeni u sudskoj praksi, može se priznati da akt prava Unije proizvodi pravne učinke prije njegove objave.

2. Vremenski učinci Uredbe o ispravku

55. Podsjećam na to da se u ovom slučaju Uredbom o ispravku ispravlja pogreška u prijevodu u verziji Uredbe o općem skupnom izuzeću na rumunjskom jeziku, kad je riječ o definiciji kruga potencijalnih korisnika određenih državnih potpora. Drugim riječima, pogreška u prijevodu dovela je do pogreške u biti predmetne odredbe a da ta pogreška na prvi pogled nije uzrokovala poteškoće u tumačenju akta jer je njegov tekst jasan, iako je pogrešan.

56. Stoga Uredba o ispravku omogućuje da se verzija Uredbe o općem skupnom izuzeću na rumunjskom jeziku uskladi s ostalim jezičnim verzijama i ispravi bitna pogreška koja je proizašla iz nje.

57. Valja stoga utvrditi treba li smatrati da taj ispravak proizvodi učinke samo ubuduće, nakon što stupi na snagu, ili ga se može tumačiti na način da verziju Uredbe o općem skupnom izuzeću na rumunjskom jeziku treba tumačiti u ispravljenoj verziji od stupanja na snagu Uredbe o općem skupnom izuzeću i, stoga, prije stupanja na snagu Uredbe o ispravku.

58. Kao što to Komisija ističe, u članku 2. Uredbe o ispravku predviđa se datum njezina stupanja na snagu, koji je određen na dvadeseti dan nakon njezine objave u Službenom listu. Međutim, kao što sam to naglasio [23], u sudskoj se praksi Suda priznaje da se trenutak u kojem akt stupa na snagu nužno ne preklapa s trenutkom u kojem proizvodi učinke jer se tom aktu pod određenim uvjetima može priznati retroaktivan učinak.

59. Čini mi se da je to ovdje slučaj. Slijedom toga, s jedne strane, nije dvojbeno da je zakonodavac, time što je donošenjem Uredbe o ispravku ispravio pogrešku u prijevodu koja je postojala u verziji Uredbe o općem skupnom izuzeću na rumunjskom jeziku, namjeravao omogućiti da se bit rumunjske jezične verzije više pogrešno ne razlikuje od ostalih jezičnih verzija. Drugim riječima, Uredbom o ispravku nastoji se ostvariti cilj u općem interesu, odnosno usklađenost različitih jezičnih verzija teksta prava Unije, što opravdava da je se tumači na način da proizvodi

[22] Presude od 22. lipnja 2022., Volvo i DAF Trucks (C-267/20, EU:C:2022:494, t. 31.) i od 21. prosinca 2021., Skarb Państwa (Pokriće osiguranja motornih vozila) (C-428/20, EU:C:2021:1043, t. 33.). Vidjeti i presudu od 30. travnja 2019., Italija/Vijeće (Ribolovna kvota za sredozemnu sabljarku) (C-611/17, EU:C:2019:332, t. 106.).

[23] Vidjeti točku 54. ovog mišljenja.

retroaktivne učinke ili, konkretnije, od stupanja na snagu Uredbe o općem skupnom izuzeću koja se njome ispravlja. Isto tako, s druge strane, retroaktivan učinak Uredbe o ispravku jasno proizlazi iz njezine svrhe jer je njezin cilj upravo da se usklade sve jezične verzije Uredbe o općem skupnom izuzeću uklanjanjem pogreške u prijevodu u rumunjskoj jezičnoj verziji. Prema tome, ne bi bilo učinkovito ni dosljedno kad bi se smatralo da taj ispravak vrijedi samo ubuduće, pri čemu se dopušta postojanje razlika za razdoblje između stupanja na snagu Uredbe o općem skupnom izuzeću i Uredbe o ispravku.

60. U tim okolnostima, smatram da na prvo prethodno pitanje valja odgovoriti na način da Uredbu o ispravku treba tumačiti na način da ima retroaktivan učinak, pri čemu pogrešku u verziji Uredbe o općem skupnom izuzeću na rumunjskom jeziku treba smatrati ispravljenom od stupanja na snagu potonjeg teksta.

C. Drugo i treće prethodno pitanje

61. Drugim i trećim prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li Uredbu o ispravku kojom se ispravlja verzija Uredbe o općem skupnom izuzeću na rumunjskom jeziku tumačiti na način da treba tražiti povrat potpora dodijeljenih na temelju pogrešne jezične verzije Uredbe o općem skupnom izuzeću.

62. Općenitije, tim dvama pitanjima pita o mogućnosti da se države članice i pojedinci pozovu na Uredbu o ispravku i, u slučaju potvrdnog odgovora, od kojeg je dana to moguće.

63. Naime, ne smatram da se iz samog retroaktivnog učinka može zaključiti da se država članica može pozvati na Uredbu o ispravku kako bi zahtijevala povrat potpora dodijeljenih na temelju pogrešne verzije Uredbe o općem skupnom izuzeću. Kao što sam to naveo, načelo ujednačenog tumačenja i primjene prava Unije nije jedino načelo kojim se uređuje pitanje objave i primjene akata prava Unije. To načelo treba uskladiti s ostalim načelima, među kojima su načela pravne sigurnosti i zaštite legitimnih očekivanja.

1. Načelo pravne sigurnosti

a) Različite posljedice načela pravne sigurnosti

64. Moram naglasiti da pozivanje na načelo pravne sigurnosti samo po sebi ne omogućuje jasan odgovor na pitanje o dosegu Uredbe o ispravku a da se prethodno ne pojasni okvir tog načela. Naime, čini mi se da načelo pravne sigurnosti može, ovisno o slučaju i osobi koja se na njega poziva, dovesti do različitih rješenja [24].

65. Konkretnije, budući da načelo pravne sigurnosti u kontekstu Unije čini temelj načela istovjetnosti jezičnih verzija i načela ujednačenog tumačenja i primjene prava Unije, pozivanje na njega u ovom bi slučaju moglo dovesti do dvaju suprotnih zaključaka. Tako bi institucije Unije, poput Komisije u svojim pisanim očitovanjima, dale prednost potrebi ujednačenog tumačenja i

[24] Tako je M. Bobek načelo pravne sigurnosti opisao kao „praznu ljušturu” čiji se sadržaj mijenja ovisno o vrijednostima na kojima se temelji njegova primjena. Vidjeti Bobek, M., „The Binding Force of Babel: the Enforcement of EC Law Unpublished in the Languages of the New Member States”, *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, *op. cit.*, str. 14.

primjene prava Unije kako bi se odlučilo da Uredbu o općem skupnom izuzeću na rumunjskom jeziku treba, s obzirom na načelo pravne sigurnosti, tumačiti od njezina stupanja na snagu u skladu s verzijom koja je ispravljena Uredbom o ispravku.

66. U suprotnom bi pojedinci u toj državi članici isticali načelo pravne sigurnosti kako bi se pozvali na pogrešnu jezičnu verziju Uredbe o općem skupnom izuzeću prije nego što je se ispravi Uredbom o ispravku. Prema mojem mišljenju, na to se shvaćanje načela pravne sigurnosti valja osloniti kako bi se odgovorilo na drugo i treće prethodno pitanje, s jedne strane, jer se upravo tim pitanjima nastoje utvrditi učinci Uredbe o ispravku na pravnu situaciju pojedinaca u Rumunjskoj i, s druge strane, jer je načelo pravne sigurnosti, kao jamstvo ujednačenog tumačenja i primjene prava Unije u ovom slučaju ograničeno zbog razloga koje ću iznijeti u nastavku.

b) Pravna sigurnost u korist pojedinaca

67. Iz načela pravne sigurnosti proizlazi da se u odnosu na fizičke i pravne osobe države članice može primijeniti samo akt koji je propisno objavljen u Službenom listu i da propisna objava tog akta za državu članicu podrazumijeva njegovu objavu na jeziku te države članice [25].

68. Prema mojem mišljenju, u ovom se slučaju iz te sudske prakse mogu izvesti dva zaključka.

69. S jedne strane, iz nje proizlazi da je verzija Uredbe o općem skupnom izuzeću na rumunjskom jeziku, koja sadržava pogrešku, objavljena u Službenom listu i stoga je vjerodostojna kao i sve ostale jezične verzije u ostalim državama članicama.

70. S druge strane, i *a contrario*, prema mojem mišljenju, iz te sudske prakse proizlazi i da se izmjena uvedena Uredbom o ispravku, iako proizvodi retroaktivne učinke, ne može primijeniti u odnosu na fizičke i pravne osobe koje su se oslonile na verziju Uredbe o općem skupnom izuzeću koja je pogrešna, ali je objavljena u Službenom listu i vjerodostojna je [26].

c) Nemogućnost primjene sustavnog i teleološkog tumačenja u svrhu ujednačenog tumačenja i primjene prava Unije

71. To utvrđenje ne može promijeniti činjenica da je prije stupanja na snagu Uredbe o ispravku postojala razlika između jezičnih verzija. Naime, iako je točno da se radi osiguravanja ujednačenog tumačenja i primjene prava Unije u sudskoj praksi nalaže da se, u slučaju neslaganja između različitih jezičnih verzija, odredba o kojoj je riječ tumači „s obzirom na opću strukturu i cilj propisa kojeg je ona dio” [27], ne smatram da je takvo tumačenje moguće u ovom slučaju. Prema mojem mišljenju, primjena sustavnog i teleološkog tumačenja nije neograničena iako je njegov cilj, kao izraza načela pravne sigurnosti, osigurati ujednačeno tumačenje i primjenu prava Unije.

72. Stoga ističem da je Sud razvio tu sudsku praksu u slučajevima u kojima postoje poteškoće u tumačenju odredbe, koje opravdavaju da se konzultira više jezičnih verzija i da se u slučaju neslaganja primijeni teleološko i sustavno tumačenje. To ovdje nije slučaj. Kao što sam to naglasio, pogrešna odredba u verziji Uredbe o općem skupnom izuzeću na rumunjskom jeziku

[25] Presuda od 11. prosinca 2007., Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, t. 34. i 37.)

[26] U tom pogledu vidjeti Kowalik-Bańczyk, K, „Art. 297”, u Kornobis-Romanowska, D., Łacny, J., Wróbel, A., Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz. svezak III. (čl. 223. – 358.), Varšava, 2012.

[27] Presude od 13. veljače 2025., Verbraucherzentrale Berlin (Pojam prvotnog obvezujućeg razdoblja) (C-612/23, EU:C:2025:82, t. 31.) i od 28. studenoga 2024., Másdi (C-169/23, EU:C:2024:988, t. 42.)

jasna je i nije dovela ni do kakve poteškoće u tumačenju. Međutim, kao što to presuđuje Sud, iako je takvo tumačenje u načelu moguće kako bi se otklonila dvosmislenost teksta, ono ne može imati za posljedicu oduzimanje svakog korisnog učinka jasnom i preciznom tekstu te odredbe [28]. Drugim riječima, sustavno i teleološko tumačenje ne može dovesti do toga da se izmijeni ili zanemari nedvosmisleno značenje odredbe koje jasno proizlazi iz njezina teksta.

73. Točno je da bi se, kad je riječ o državi članici koja je primijenila pogrešnu odredbu akta prava Unije, moglo tvrditi da ona zbog svojeg statusa do određenog stupnja poznaje zakonodavstvo, na temelju čega može pretpostaviti da jasna odredba ipak može sadržavati pogrešku u njezinoj jezičnoj verziji s obzirom na njezin cilj i svrhu. Suprotno tomu, takvo poznavanje ne može se pretpostaviti kad je riječ o pojedincima te se stoga fizičkim ili pravnim osobama ne može naložiti da provjere druge jezične verzije odredbe čiji je tekst jasan i da provjere njezinu svrhu i kontekst iako ništa u tekstu same odredbe ne dovodi ni do kakve poteškoće u tumačenju.

74. U tim okolnostima, u odnosu na pravne i fizičke osobe te države članice treba primjenjivati samo tekst odredbe u rumunjskoj jezičnoj verziji objavljenoj u Službenom listu prije nego što je ispravljena Uredbom o ispravku. Slijedom toga, iz toga proizlazi da se Uredba o ispravku, prije nego što stupi na snagu, ne bi trebala primjenjivati u odnosu na fizičke i pravne osobe države članice koje su korisnici mjera potpore koje su im dodijeljene na temelju pogrešne jezične verzije Uredbe o općem skupnom izuzeću.

75. To stoga vrijedi tim više s obzirom na načelo zaštite legitimnih očekivanja.

2. Načelo zaštite legitimnih očekivanja

76. Sud dosljedno odlučuje da pravo pozvati se na načelo zaštite legitimnih očekivanja pretpostavlja da su nadležna tijela Unije zainteresiranoj osobi pružila konkretna, bezuvjetna i usklađena jamstva iz ovlaštenih i pouzdanih izvora [29]. Naime, to pravo pripada svakoj osobi kod koje su institucija, tijelo, ured ili agencija Unije stvorili utemeljena očekivanja pruživši joj konkretna jamstva. Takva jamstva predstavljaju, bez obzira na oblik u kojem su priopćena, konkretne, bezuvjetne i usklađene informacije [30].

77. Kad je riječ o programu državnih potpora, sudska praksa ipak je restriktivna. Sud tako odlučuje da, vodeći računa o obvezujućem karakteru nadzora državnih potpora koji Komisija provodi na temelju postupka predviđenog u članku 108. stavku 3. UFEU-a, poduzetnici korisnici potpore načelno mogu imati legitimna očekivanja u vezi sa zakonitošću potpore samo ako je ona dodijeljena uz poštovanje postupka propisanog u tom članku [31]. Konkretno, kada je potpora primijenjena bez prethodne prijave Komisiji, tako da je nezakonita na temelju članka 108. stavka 3. UFEU-a, korisnik potpore u tom trenutku ne može imati legitimna očekivanja o zakonitosti njezine dodjele [32].

[28] Presude od 14. studenoga 2024., Komisija/Njemačka (Pogoršanje livada košanica) (C-47/23, EU:C:2024:954, t. 141.) i od 21. ožujka 2024., Gjensidige (C-90/22, EU:C:2024:252, t. 58.)

[29] Presude od 30. travnja 2019., Italija/Vijeće (Ribolovna kvota za sredozemnu sabljarku) (C-611/17, EU:C:2019:332, t. 112.) i od 5. ožujka 2019., Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, t. 97.)

[30] Presuda od 5. ožujka 2019., Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, t. 97.)

[31] Presuda od 5. ožujka 2019., Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, t. 98.)

[32] Presuda od 5. ožujka 2019., Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, t. 98.)

78. Iz ustaljene sudske prakse proizlazi i da se načelo zaštite legitimnih očekivanja ne može isticati u odnosu na preciznu odredbu propisa Unije, niti postupanje nacionalnog tijela zaduženog za primjenu prava Unije koje je u suprotnosti s tim pravom može kod gospodarskog subjekta stvoriti legitimno očekivanje da će imati koristi od postupanja suprotnog pravu Unije [33].

79. Međutim, Sud istodobno priznaje mogućnost da će se korisnik nezakonite potpore pozvati na iznimne okolnosti, zbog kojih je opravdano mogao imati povjerenje u zakonitost te potpore, te da se posljedično protivi njezinom povratu [34].

80. Kao što to tvrdi Komisija, čini mi se da je to ovdje slučaj. Naime, s jedne strane, verzija Uredbe o općem skupnom izuzeću na rumunjskom jeziku koja je sadržavala bitnu pogrešku objavljena je u Službenom listu, tako da je bila vjerodostojna u toj državi članici i stoga su korisnici potpore na njoj mogli temeljiti očekivanje da stvarno pripadaju krugu korisnika mjera o kojima je riječ. S druge strane, ističem da, ne samo da se u nacionalnim odredbama na temelju kojih su dodijeljene mjere potpore preuzima točan tekst Uredbe o općem skupnom izuzeću u pogrešnoj verziji na rumunjskom jeziku, nego je i Komisija potvrdila te odredbe. Usto, naglašavam da su institucije Unije odgovorne za propisnu objavu tekstova u Službenom listu. U tim okolnostima smatram da se pogreška na temelju koje su potpore isplaćene korisnicima ne može pripisati samo rumunjskim tijelima, čije postupanje treba smatrati protivnim pravu Unije, nego i Komisiji. Stoga je uprava Unije konkretnim jamstvima stvorila utemeljena očekivanja da su dodijeljene mjere potpore zakonite.

81. Prema mojem mišljenju, načelo zaštite legitimnih očekivanja onemogućuje povrat potpore dodijeljene na temelju pogrešne jezične verzije Uredbe o općem skupnom izuzeću ispravljene Uredbom o ispravku.

3. Zaključak o drugom i trećem prethodnom pitanju

82. Prema mojem mišljenju, iz prethodno navedenog proizlazi da na drugo i treće prethodno pitanje valja odgovoriti na način da Uredbu o ispravku kojom se ispravlja verzija Uredbe o općem skupnom izuzeću na rumunjskom jeziku, u vezi s načelima pravne sigurnosti i zaštite legitimnih očekivanja, treba tumačiti na način da joj se protivi to da se može primijeniti protiv pojedinaca te države članice koji su korisnici mjera potpora koje su im dodijeljene na temelju pogrešne verzije Uredbe o općem skupnom izuzeću prije njezina stupanja na snagu, tako da se država članica ne može pozvati na nju kako bi zahtijevala povrat tih potpora.

V. Zaključak

83. S obzirom na prethodno navedena razmatranja, predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je uputila Curtea de Apel Bacău (Žalbeni sud u Bacăuu, Rumunjska) odgovori na sljedeći način:

1. Uredbu Komisije (EU) 2021/452 od 15. ožujka 2021. o ispravku rumunjske jezične verzije Uredbe (EU) br. 651/2014 o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. Ugovora

   treba tumačiti na način da:

[33] Presuda od 5. ožujka 2019., Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, t. 104.)

[34] Presuda od 20. rujna 1990., Komisija/Njemačka (C-5/89, EU:C:1990:320, t. 16.)

ima retroaktivan učinak jer pogrešku u verziji na rumunjskom jeziku na koju se odnosi i koja postoji u Uredbi br. 651/2014 treba smatrati ispravljenom od stupanja na snagu potonje uredbe.

2. Uredbu 2021/452, u vezi s načelima pravne sigurnosti i zaštite legitimnih očekivanja

treba tumačiti na način da se:

ona ne može primijeniti protiv pojedinaca koji su, prije njezina stupanja na snagu, iskoristili mjere potpore koje im je Rumunjska dodijelila na temelju pogrešne verzije Uredbe br. 651/2014 na rumunjskom jeziku, tako da se ta država članica ne može na nju pozvati kako bi zahtijevala povrat tih potpora.